

CORTS VALENCIANES

600 ~ ANYS

CORTS GENERALS DEL REGNE DE VALÈNCIA

22 DE MARÇ DEL 1418 ~ CONVENT DE SANT DOMÈNEC

CORTS GENERALS DEL REGNE DE VALÈNCIA

22 de març del 1418 ~ Convent de Sant Doménec

600 anys

VALÈNCIA · 2018

Cum privilegio ad decem
num. 1584.

CASTELLAE PARS

MURCIAE PARS

ARRAGONIAE PARS

VALENTIAE REGNI,
olim
CONTESTANORVM SI PTO-
LEMAEO, EDETANORVM
SI PLINIO CREDIMVS
TYPVS.

MARI MEDITERRANEI

TERRANEI PARS.

IMATGE COBERTA

Vicent Mestre

Representants d'algunes de les ciutats i viles
del braç reial de les Corts del Regne de València
1592 (Palau de la Generalitat Valenciana)

IMATGE PÀGS. 2-3

Abraham Ortels (ed.)

Theatrum orbis terrarum

Primera representació gràfica del Regne de València
1584 (Anvers)

Edició CORTS VALENCIANES. SERVEI DE PUBLICACIONS

Coordinació JOSEP PÉREZ SORIANO · Gabinet de la Presidència

Text VICENT BAYDAL SALA · Universitat Jaume I

Agraïments SECRETARIA A. DE PRESIDÈNCIA DE LA GENERALITAT

Disseny i impressió MARTIN GRÀFIC

ISBN 978-84-89684-51-5 · Dipòsit Legal V-545-2018

Aquesta publicació està sota una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 3.0 Espanya de Creative Commons. Vosté pot copiar-la, distribuir-la i comunicar-la públicament sempre que cite el seu autor i la institució que l'edita (CORTS VALENCIANES), no la utilitze per a finalitats comercials i no en faça obres derivades. La llicència completa es pot consultar en <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.es>.

PÒRTIC

Enric Morera i Català

6

EL LLARG CAMÍ DE L'AUTOGOVERN VALENCIÀ: FURS, CORTS I GENERALITAT 1238 ~ 1418 ~ 2018

9

LA PARTICULARITAT VALENCIANA

10

L'ESFORÇADA LLUITA PER UNES LLEIS I INSTITUCIONS PRÒPIES

13

LA IRRUPCIÓ DEL GENERAL I LA GENERALITAT

14

EL LEGÍTIM ORGULL DEL SEGLE D'OR

16

ELS FONAMENTS DE L'ACTUAL AUTOGOVERN

21

Vicent Baydal

PÒRTIC

Enric Morera i Català

President de les Corts Valencianes

Les actuals Corts Valencianes són les hereves modernes i democràtiques de les Corts forals, creades l'any 1261, i eixes Corts generals del Regne de València, reunides un 22 de març de 1418, creen la Generalitat, primerament com a òrgan de recaptació d'impostos, que amb el pas del temps esdevindrien la més important institució foral valenciana. Segles després, amb l'arribada de la democràcia actual, les Corts i la nostra Generalitat són els símbols de l'autogovern del nostre poble, hereus directes d'aquelles Corts estamentals i de la Diputació General creada hui fa 600 anys.

Per tant, les valencianes i els valencians podem estar ben orgullosos de la nostra història; som una nacionalitat històrica, amb arrels ben profundes. De fet, el professor Baydal situa el naixement de la consciència valenciana amb la concreció de les primeres institucions sorgides en l'antic Regne de València. En la seua investigació historiogràfica situa en el segle XIV, concretament a partir de 1330, el «naixement a la identitat valenciana». En l'obra *Els valencians, des de quan són valencians?* posa data a les primeres manifestacions observables objectivament de la consciència col·lectiva comuna als habitants de l'antic Regne de València. La qüestió dels orígens de la identitat col·lectiva valenciana encara no havia estat estudiada d'una manera empírica, buscant en els arxius el moment en què els valencians van començar a utilitzar un gentilici territorial propi: valencians. Fins fa poc.

«Després de la conquesta de Jaume I en 1238, els musulmans han estat expulsats de les ciutats i apartats en les pitjors zones. Els nous pobladors cristians eren aragonesos i catalans que arribaven amb la seua pròpia identitat. Ha estat a partir de 1330, un segle després de la conquesta, quan, a més, van començar a considerar-se valencians, un nou subjecte col·lectiu que ha arribat fins al segle XXI», afirma l'investigador.

Les Corts Valencianes van jugar un paper clau per al sorgiment de la consciència dels habitants del Regne de València, provinents de Catalunya majoritàriament, d'Aragó minoritàriament... La consciència, podríem dir, nacional valenciana, naix precisament amb el sorgiment de les noves institucions de l'estrenat Regne de València, i ben especialment amb el desplegament progressiu dels nostres Furs, tal com s'observa en les *Acta Curiarum Regni Valentiae*.

Durant aquests 778 anys s'han succeït diverses situacions institucionals: Regne de València, centralisme borbònic, cantonalisme, repúbliques, monarquies liberals, dictadures i, a partir de l'any 1978, amb la nova Constitució i la recuperació de la democràcia, una monarquia parlamentària i un estat descentralitzat amb comunitats autònomes. L'any 1983, les valencianes i els valencians hem recuperat les nostres institucions amb la mateixa denominació i amb l'orgull de poder ser un poble que compta amb institucions arrelades i modernes però amb les denominacions històriques. I hui, un 22 de març de 2018, recordem eixa efemèride de fa 600 anys que és una fita històrica, de present i de futur, d'eixe futur digne que volem totes i tots per al nostre poble. Per molts anys.

EL LLARG CAMÍ DE L'AUTOGOVERN VALENCIÀ FURS, CORTS I GENERALITAT

1238 ~ 1418 ~ 2018

«ÍTEM, QUE LA DIPPUTACIÓ E OFFICIS DESSÚS DITS DUREN PER TRES ANYS, LOS QUALS FENEIXQUEN EN LA FESTA DE NADAL DEL ANY MIL CCC XXII, E QUE LADONCHS NE SIEN ELETs ALTRES, ÇO ÉS, QUE LOS DEL BRAÇ ECCLESIASTICH SIEN ELETs PER LOS DITS DIPPUTATS DEL BRAÇ ECCLESIASTIC, E LOS DEL BRAÇ MILITAR PER LOS DIPPUTATS DEL BRAÇ MILITAR, E LOS DEL BRAÇ REYAL ELEGEIXQUEN LOS JURATS DE LA CIUTAT DE VALÈNCIA LO DIPPUTAT, CLAVARI, ADMINISTRADOR E COMP-TADOR QUI DEUEN ÉSSER PER LA DITA CIUTAT [...] E LOS JU-RATS DE LA CIUTAT DE XÀTIVA O VILA REAL QUE AURÀ HA-VER L'OFFICI DE LA DEPPUTACIÓ ELEGEIXQUEN LO DEPUTAT QUE Y DEURÀ ÉSSER PER LES DITES CIUTAT DE XÀTIVA E VILES REYALS, [...] E AXÍ-S SEGUEIXCA DE TRIENNI EN TRIENNI»

Aquell, en concret, era el capítol del donatiu solemnement aprovat el 22 de març de 1418 en el convent de Sant Doménec de València, en la darrera sessió de les primeres Corts valencianes convocades per Alfons el Magnànim, que contenia la clau del que hui, sis-cents anys després, commemorem: la Diputació del General o Generalitat, l'organisme encarregat de recaptar i gestionar els principals impostos pagats al rei pels habitants del Regne de València, s'institucionalitzava i es feia permanent. Era la culminació d'un llarg camí de vora dos segles de desenvolupament d'aquell nou territori europeu creat en època de Jaume I i era també, justament, el punt d'eixida del Segle d'Or dels valencians.

Imatge superior
Representació d'un rei a
Montpeller en temps de Jaume I
(Musée Languedocien)

Imatge rerefons
Palau de la Generalitat en 1870
(Anònim, Biblioteca Valenciana)

LA PARTICULARITAT VALENCIANA

En les més de tres centúries que passaren des que els musulmans formaren Al-Àndalus a partir de l'any 711 fins que experimentaren la seua primera gran crisi socio-política amb la desintegració del Califat de Còrdova el 1031, en la part septentrional de la península Ibèrica, dominada pels cristians, es produïren importantíssimes transformacions. Fou en aquell període de profunds canvis quan s'anaren configurant les diverses entitats polítiques que dominaren el procés de conquesta de les terres andalusines que avançà amb fermesa al llarg dels segles posteriors, és a dir, el comtat de Portugal, més tard proclamat Regne de Portugal; el Regne de Lleó i el de Castella, amb el temps unificats en la Corona de Castella; el Regne de Pamplona, posteriorment anomenat de Navarra; i els comtats situats encara més a l'est que conformaren, d'una banda, el Regne d'Aragó i, d'una altra banda, el territori de Catalunya, finalment units en la Corona d'Aragó.

Així les coses, entre els segles XI i XIII els portuguesos, castellanolleonesos, navarresos i catalanoaragonesos avançaren constantment cap al sud i ocuparen una enorme àrea geogràfica, de Porto i Tarragona fins a Cadis i Cartagena, amb la qual cosa passaren a dominar el conjunt de la península Ibèrica amb l'única excepció de

l'emirat nassarita de Granada. I durant aquell procés hi hagué una notable particularitat: el Regne de València, ja que ni el Regne de Portugal, ni la Corona de Castella, ni el Regne de Navarra constituïren territoris polítics nous amb un conjunt de normatives i institucions legislatives pròpies per a les terres que anaven ocupant, però sí que ho féu la Corona d'Aragó exclusivament per al cas valencià. En concret, en la seua marxa conqueridora els portuguesos crearen el Regne de l'Algarve i els castellanolleonesos els de Toledo, Còrdova, Jaén, Sevilla i Múrcia, però tots ells foren merament honorífics, sense cap classe d'autonomia territorial, de manera que a la pràctica conformaven una extensió uniforme de les entitats d'origen. Per contra, els catalanoaragonesos donaren peu al Regne de Mallorca i el de València amb diferents graus d'autogovern.

Pel que fa al cas mallorquí, en el moment de la seua creació el 1230, després de l'anorreament i expulsió dels antics pobladors musulmans, Jaume I es limità a atorgar una carta amb unes desenes de franquícies, amb els Usatges de Barcelona com a dret supletori, i ni ell ni els seus successors no aplegaren mai Corts dels Regne de Mallorca, sinó que convocaren els seus habitants a assistir a les de Catalunya. Amb el pas del temps, no obstant

això, els mallorquins i balears acabaren per desenvolupar unes institucions regnícoles i un seguit d'ordinacions pròpies que configuraren un entramat polític particular, tot i que amb moltes connexions amb el català. Quant al cas valencià, tot pareix apuntar que en principi s'havia de produir una situació semblant però respecte dels aragonesos, ja que, no debades, els nobles d'Aragó foren els primers a iniciar la conquesta i tant ells com el mateix rei començaren a poblar les diverses localitats ocupades majoritàriament a través dels Furs de Saragossa, Terol o Daroca. Tanmateix, tot va canviar entre 1238 i 1261, amb dos cabdals decisions preses per Jaume I.

Jerònima Galés (ed.)

Representació de Jaume I en l'edició valenciana de la *Crònica de Ramon Muntaner* 1557 (Biblioteca Valenciana)

Jaume Mateu

Representació de Jaume I procedent de la Casa de la Ciutat de València c. 1450 (Museu Nacional d'Art de Catalunya)

L'ESFORÇADA LLUITA PER UNES LLEIS I INSTITUCIONS PRÒPIES

Primerament, durant el llarg setge de València, aconsellat per la seua cort de juristes formats a la Universitat de Bolonya, el monarca decidí disposar d'un text legislatiu que li atorgara unes potestats absolutes anàlogues a les que tenien els antics emperadors romans i poder així governar el territori conquerit amb molta més autoritat que no en els seus vells dominis d'Aragó i Catalunya. En conseqüència, poques setmanes després d'entrar a la ciutat el 9 d'octubre de 1238, promulgà un extensíssim codi amb nou llibres, cent cinquanta rúbriques i més de mil cinc-cents normes que regulaven l'administració, la justícia, el comerç, els oficis, els matrimonis, les herències, les propietats, les rendes, els pesos, les mesures, la moneda i un llarg etcètera de qüestions que afectaven el conjunt de relacions socials, polítiques i econòmiques. Eren els Costums o Furs de València. A més a més, la voluntat del rei era que esdevingueren les úniques lleis vigents en el conjunt del regne, tot bandejant les d'origen aragonès que s'havien anat aplicant en molts altres municipis de manera paral·lela.

Tal intenció, en inici soterrada i latent, es féu clarament manifesta en el segon gran acte que dotà d'una potent personalitat jurídica el Regne de València. El 1261 Jaume I convocà els principals membres

dels tres estaments en què es dividia la societat medieval, l'Església, la noblesa i les ciutats i viles reials, per tal de celebrar una assemblea política de primera magnitud, tot sembla indicar que unes Corts, que feien així del valencià l'únic territori creat durant la conquesta cristiana de la península Ibèrica que passava a tindre unes institucions parlamentàries pròpies i diferencials. No només això, sinó que, a més, el principal objectiu de la reunió era aconseguir que els Furs de València s'estengueren a tot el regne i hi desaparegueren els d'Aragó, amb la qual cosa hi hauria un únic codi legislatiu per a tots els habitants, un fet pioner en aquells moments al conjunt d'Europa, marcada per la fragmentació jurisdiccional. Tanmateix, els nobles i cavallers assistents, d'origen majoritàriament aragonès, no ho acceptaren, giraren cua i deixaren plantat el rei; i és que, no debades, les seues lleis els garantien tot un seguit de prerrogatives polítiques, judicials i econòmiques que es veien amenaçades per la normativa valenciana. Per contra, la major part de les ciutats i viles reials es mostraren decididament partidàries dels Furs de València, que, al caliu de les potestats del monarca, els permetien experimentar una menor càrrega fiscal, accedir a tots els recursos naturals del regne, com ara boscos, salines o rius, i exercir un major poder sobre el seu entorn immediat.

Matrícula de nobles, cavallers e generosos del Regne de València

Il·lustració amb els símbols dels tres estaments valencians
1510 (Arxiu del Regne de València)

Així, des d'aquell moment s'inicià un llarguíssim i intens conflicte que mediatitzà totes les relacions de poder del territori durant vora setanta anys. Recurrentment, els reis i la major part de l'estament urbà –encapçalat per la mateixa ciutat de València i secundat per viles com Xàtiva, Morella, Alzira, Sagunt, Castelló, Llíria, Gandia o Dénia– tractaven d'estendre les lleis valencianes al conjunt del regne, alhora que, recurrentment, bona part dels nobles reivindicaven la plena vigència de la normativa d'origen aragonés. El punt àlgid de l'enfrontament arribà l'any 1287 amb tota una guerra oberta. Des del sud d'Aragó i l'interior valencià, les hosts dels partidaris de les lleis aragoneses escometeren contra diversos nuclis reials, mentre els atacs en sentit oposat per part dels partidaris de les lleis valencianes es multiplicaren arreu del territori. Els mesos de més intensitat en els xocs militars passaren finalment, però no així la disputa política entre els defensors d'uns furs i altres, que, farcida d'assemblees, polèmiques, aliances, propostes, deseiximents i escaramusses, perdurà ben viu fins al primer terç del segle XIV.

Finalment, es va saber arribar a un transcendental pacte en les Corts de 1329-1330: els Furs de València que Jaume I havia promulgat dècades abans foren modificats i ampliat notablement pel seu besnét Alfons el Benigne, mitjançant les esmenes aportades pels principals implicats en el conflicte, de forma que la immensa majoria dels usuaris dels furs aragonesos en el territori valencià acceptaren de grat el nou ordenament. D'aquella manera, amb la pràc-

tica territorialització d'un únic codi legislatiu per al conjunt del regne, es posava fi a tota una època de la història valenciana i en començava una altra. De fet, només a partir de llavors les Corts pogueren començar a funcionar com un veritable fòrum de negociació i diàleg entre els governants valencians, ja que fins a la resolució de la pugna foral havien sigut freqüentment menystingudes i obstaculitzades.

LA IRRUPCIÓ DEL GENERAL I LA GENERALITAT

Una vegada aconseguida la unitat foral, el major repte de les dècades següents fou el de trobar fórmules col·lectives de govern i representació que serviren, d'una banda, per a conformar una poderosa comunitat política davant l'autoritat reial i, d'una altra banda, per a impulsar el bé comú del conjunt de pobladors cristians del Regne de València –atés que els jueus i els musulmans, que conformaven entorn d'una tercera part de la població total del territori, eren propietat directa del monarca o dels senyors feudals i vivien aleshores subjugats i segregats pel mateix ordenament foral–. Així les coses, ràpidament aparegué en escena el concepte del «General» per a fer referència al conjunt dels tres estaments que representaven la comunitat del regne, alhora que es començaren a desenvolupar negociacions

col·lectives de caràcter politicofiscal amb els reis en les mateixes reunions de Corts.

Fet i fet, el segle XIV fou el del gran avanç de la monetització i el desenvolupament de la fiscalitat i les finances públiques. Conseqüentment, amb considerable precocitat respecte de la major part de territoris ibèrics i europeus, des de la mateixa dècada de 1330 es conformaren diverses comissions o diputacions estamentals derivades de les assemblees parlamentàries valencianes, que es dedicaven a recollir els diners dels donatius oferits als reis a canvi de l'aprovació de nous furs i actes de Cort. El procés, tanmateix, es veié severament interromput per la revolta de la Unió de 1347-1348, que uní una part important dels valencians precisament contra la deriva autoritària i antiforal de Pere el Cerimoniós, qui després de vèncer, havent passat una terrible guerra civil, tractà d'evitar tant com pogué, mitjançant la repressió, que els governants del regne tornaren a negociar i gestionar els afers públics de manera col·lectiva.

No obstant això, les peremptòries necessitats del monarca, en una època de continus enfrontaments amb enemics exteriors, marcaren el camí de regrés a la senda dels tractaments politicofiscals i l'assumpció d'importants competències per part dels grups de poder del territori valencià. Concretament, durant el desenvolupament de les Corts i els Parlaments de 1358 a 1363 els valencians saberen aprofitar els perills de l'extensa i cruenta guerra contra Castella per a imposar al

Cerimoniós un nou estat de coses beneficiós per als seus interessos: les contribucions econòmiques generals s'acordarien en Corts amb plena capacitat legislativa i les comissions estamentals derivades no només s'encarregarien de recaptar-ne els diners, sinó que també els administrarien directament per a assegurar que les sumes es destinaven als objectius indicats per les mateixes institucions regnícies. Es tenien, doncs, les claus de la caixa.

A més a més, llavors s'establí una important novetat fiscal: uns nous impostos sobre la producció i el comerç que, en consonància amb el procés d'afirmació de la representativitat dels tres estaments i la universalitat del seu pagament, reberen el nom de «Drets del General» o «Generalitats». D'ací que també les comissions nomenades per les Corts per a recaptar els donatius acabaren rebent el nom de «Diputació del General» o «Generalitat», ja que eixos eren els principals tributs que gestionaven per tal de cobrir les despeses comunes oferides a la Corona. I des de llavors aquelles comissions o diputacions anaren succeint-se, estretament lligades a les diverses reunions de Corts celebrades per Pere el Cerimoniós, Joan el Caçador i Martí l'Humà, fins que a començaments del segle XV esdevingueren permanents a la pràctica, atés que començaren a emetre deute públic, la qual cosa consolidà per complet la seua existència a llarg termini. Així, finalment foren les Corts de 1417-1418 les que acabaren per institucionalitzar aquella nova situació.

EL LEGÍTIM ORGULL DEL SEGLE D'OR

Don lo molt alt senyor Rey Don Alfonso haques conuocades cortes als jacobins del regne de Valens al vint e seten dia del mes de abril del any d'la nat' de nre senyor anylccc.e. deset los quals principi en la seu dela dita ciutat en apres aglla dita cort q'timas en lo onepit d'la peaces p'dicadors dela deya dita ciutat tro al xiiii dia del mes de may del any anylccc.e. de hui en lo qual dia les dites cortes foren publicades e finades en lo qual f'mamet p'ace de cort foren eleits en diputats del general del dit Regne co es p'lo braç dela ecclia losmolt beneuents senyors los senyors d'Alca' p' la gra de deu bisps de Valens e ffrancesc Bonieu de cortera maestre del orde dela caualleria de sena azaria de anueja e de pont yordi p' lo braç militar lo creggi don alonso duchi de Gandia e lo honorable mossen lo is carbonell caualler e p' lo braç de les ciutats e viles Regals los honorables en bernal yohan maior de dies ciutada dela dita ciutat e en bñ costera delhi dela vila de algezira e en seua dela dita diputacio ffrancesc pola not'als quals dits diputats son donat p' lo dit aac de cort lo poder q'tengut en los capitols dela p'feta m'p'ap'guents

«COM LO MOLT ALT SENYOR REY DON ALFONSO HAGUÉS CONVOCADES CORTS ALS ÍNCOLES DEL REGNE DE VALÈNCIA AL VINT-E-SETÈN DIA DEL MES DE ABRIL DEL ANY DE LA NATIVITAT DE NOSTRE SENYOR MIL CCCC E DÈSET, LES QUALS PRINCIPIÀ EN LA SEU DE LA DITA CIUTAT E-N APRÉS AQUELLA DITA CORT CONTINUÀS EN LO MONESTIR DELS FRARES PREDICADORS DE LA DESSÚS DITA CIUTAT TRO AL XXII DIA DEL MES DE MARÇ DEL ANY MIL CCCC E DEHUIT, EN LO QUAL DIA LES DITES CORTS FOREN PUBLICADES E FINADES, E-N LO QUAL FINAMENT PER ACTE DE CORT FOREN ELETS EN DIPUTATS DEL GENERAL DEL DIT REGNE, CO ÉS, PER LO BRAÇ DE LA ECCLÉSIA LOS MOLT REVERENTS

[illegible]

SENYORS LOS SENYORS N'UCH, PER LA GRÀCIA DE DÉU BISBE DE VALÈNCIA, E FRARE ROMEU DE CORBERA, MAESTRE DEL ORDE DE LA CAVALLERIA DE SENTA MARIA DE MUNTESA E DE SENT JORDI; PER LO BRAÇ MILITAR LO EGREGI DON ALFONSO, DUCH DE GANDIA, E LO HONORABLE MOSSÉN LOÍS CARBONELL, CAVALLER; E PER LO BRAÇ DE LES CIUTATS E VILES REYALS LOS HONORABLES EN BERNAT JOHAN, MAJOR DE DIES, CIUTADÀ DE LA DITA CIUTAT, E EN BERNAT COSTEJÀ, VEHÍ DE LA VILA DE ALGEZIRA».

Fragments dels capítols del donatiu aprovat en les Corts de 1417~1418
22 de març de 1418 (Arxiu del Regne de València)

Així era com el 22 de març de 1418 els estaments del Regne de València triaven en les Corts els diputats de la nova Generalitat llavors constituïda: el bisbe de València Hug de Llupià, el mestre de l'orde de Montesa Romeu de Corbera, el duc de Gandia Alfons d'Aragó, el cavaller Lluís Carbonell, el ciutadà de València Bernat Joan i el veí d'Alzira Bernat Costejà. Prèviament, en altres ocasions ja s'havien nomenat diputats del General, com a mínim des de 1330 i amb certa assiduitat des de 1363, però ara la clàusula adés mencionada, que possibilitava la renovació autònoma i automàtica dels seus membres cada tres anys, establia per complet la institució. De fet, aquell mateix any de 1418 s'inicià un arxiu propi i començaren les gestions per a erigir l'edifici que acabaria conformant el Palau de la Generalitat. Així, des de llavors i durant quasi tres-cents anys, amb sis diputats i tota una estructura administrativa de clavis, administradors, comptadors, porters i molts altres oficials, la Diputació del General o Generalitat del Regne de València acomplí una destacada funció com a hisenda pública de tots els valencians.

No només això, sinó que també, aprofitant el seu poder fiscal, intervingué nombroses vegades en accions de defensa del sistema foral valencià, iniciatives d'impuls de l'economia regnícola o altres qüestions que afectaven aspectes diversos del bé públic. No debades, en aquella mateixa època de principis del segle xv es dona-

ren també altres canvis que consolidaren l'autogovern i l'autoreferenciació política dels valencians. El turbulent canvi de dinastia dels Aragó als Trastàmara, produït el 1412, no interrompé el gradual procés de descentralització governativa dels diversos territoris de la Corona, sinó que, ans al contrari, l'acabà de refermar. D'una banda, diverses institucions fins llavors centrals i comunes, com la Cancelleria, el Mestre Racional o l'Arxiu Reial, passaren a tindre seu també a la ciutat de València per tal de gestionar apartadament els afers del conjunt del territori valencià, des de Vinaròs fins a Oriola. D'una altra banda, les Corts es continuaren reunint amb freqüència, aprovant nous furs que protegien sectorialment o globalment els interessos del regne i concedint nous donatius, que eren administrats per la mateixa Generalitat.

No és d'estranyar, doncs, que al llarg del segle xv, l'època d'Ausias March, Joanot Martorell, Isabel de Villena, els papes Borja o la Llonja dels Mercaders, cristallitzara una potent identitat col·lectiva valenciana, que es mobilitzava de manera recurrent en favor dels pobladors del territori, i hi haguera entre els governants autòctons un legítim orgull pel camí recorregut des de la creació del Regne de València el 1238. S'havia sabut construir un sistema que vehiculava una part important de la diversitat sociopolítica a través d'una sèrie d'institucions parlamentàries i politicoadministratives pròpies.

Wilhelm Janszoon Blaeuw (ed.)

Novus Atlas

Una de les primeres representacions gràfiques del Regne de València

1634 (Àmsterdam)

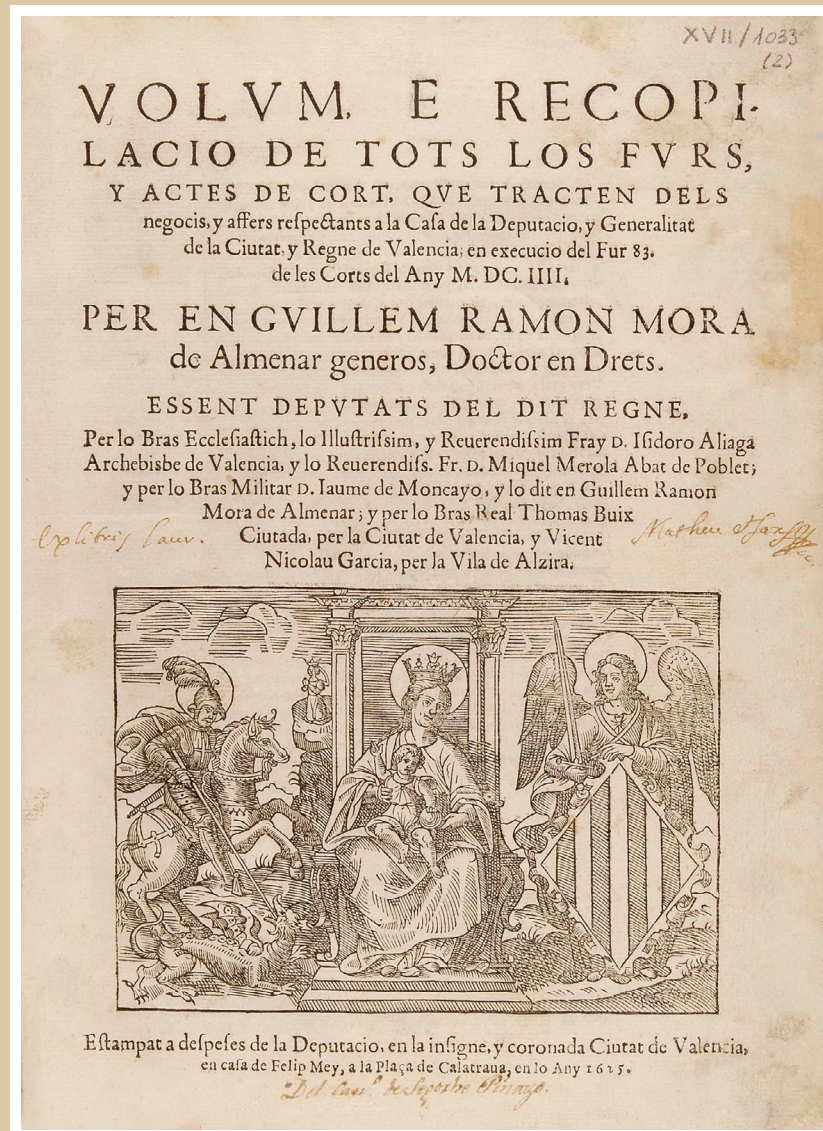
ELS FONAMENTS DE L'ACTUAL AUTOGOVERN

La inserció de la Corona d'Aragó en una immensa Monarquia Hispànica com la que governaven Carles I i Felip II des de Castella durant el segle XVI, amb extensos dominis arreu d'Europa i Amèrica, féu que els valencians passaren a ocupar un paper molt menys destacat en la nova superestructura política a la qual pertanyien. No obstant això, les institucions d'autogovern forjades amb anterioritat continuaren en ple funcionament, bo i afegint-se, a més a més, la Junta d'Estaments, una mena de representació permanent de les Corts a la ciutat de València mentre aquelles no estaven reunides, que es coordinava amb la Generalitat per tal d'orientar l'aplicació de les polítiques del regne. No debades, en la gran ampliació del Palau de la Generalitat que es dugué a terme durant aquella mateixa centúria –tot un símbol del poder col·lectiu dels governants valencians– els diputats i els principals membres dels estaments es feren pintar conjuntament, entre els anys 1591 i 1593, en les parets de l'anomenada Sala Nova, davant una representació allegòrica de la justícia.

Certament, al llarg del segle XVII, especialment després de la profunda crisi econòmica que comportà l'expulsió dels moriscos el 1609 –que aleshores continuaven representant una tercera part de la població del regne–, aquell entramat institucional autòcton es veié afectat davant l'avanç del poder autoritari de la monarquia. Amb tot, encara es mantingué entre els governants valencians el que s'ha denominat «patriotisme foralista», una actitud de defensa de la pàtria valenciana articulada entorn del conjunt d'habitants del territori, una memòria històrica pròpia, una llengua majoritària diferencial i, sobretot, l'estructura politicojurídica establerta pels Furs de València. És lògic, per tant, que, durant l'acarnissat conflicte successori produït

Jenaro Pérez Villaamil

Saló de les Corts de l'antic Regne de València
1849 (Museu de Belles Arts de València)

Guillem Ramon Mora d'Almenar

Volum e recopilació de tots los furs y actes de Cort que tracten de la Generalitat
1625 (Biblioteca Valenciana)

entre austriacistes i borbònics en la Guerra de Successió, el primer que hagué de fer l'arxiduc Carles per a ser proclamat rei en arribar a València, el 1706, fóra jurar solemnement l'ordenament foral. En conseqüència, per contra, Felip V aprofità la seua victòria posterior per a abolir-lo de soca-rel, mitjançant el que acabà constituint el Decret de Nova Planta més restrictiu de tots els aplicats en els territoris de la Corona d'Aragó.

Així, durant els segles XVIII i XIX Espanya passà a governar-se mitjançant un sistema fortament centralitzat, primer en un Estat d'Antic Règim militaritzat amb intendències i capitanies generals i més tard, amb l'arribada del liberalisme polític, a través d'unes noves divisions electorals i administratives que en el cas valencià donaren lloc a les províncies de Castelló, València i Alacant. Amb tot, la memòria d'aquell autogovern mantingut durant diversos segles i les legítimes aspiracions dels habitants dels antics territoris històrics de l'Estat impulsaren en els moments de major avanç democràtic un plantejament descentralitzador, com els del Projecte de Constitució Federal de 1873, la Constitució de la Segona República de 1931 o l'Estat de les Autonomies bastit per la Constitució Espanyola de 1978. És així com des de la promulgació de l'Estatut d'Autonomia valencià el 1982, fa trenta-sis anys, els valencians hem tornat a recuperar progressivament la capacitat legislativa i governativa pròpia a través d'institucions com les Corts i la Generalitat, l'origen de les quals enfonsa les seues arrels en el més profund de la nostra història.

Joan Sarinyena

Retaule de la capella de la Generalitat
1606-1607 (Palau de la Generalitat Valenciana)

Joan Sarinyena

Representants del braç reial i membres de la Generalitat triats per la ciutat de València
1592 (Palau de la Generalitat Valenciana)

